

INDIANKLUBBEN I SVERIGE NYHETSBRIV

Senaste nytt nr 1 2019

Fredag 2019-01-11

HEJ ALLA INDIANINTRESSERADE Indianklubbsnoteringar 1, 2019

Ett nyhetsbrev publicerat av

INDIANKLUBBEN i Sverige

Utkommer ungefär var annan vecka

Sammanslutningen har också en tidning

en tidskrift med historiskt och kulturellt material om indianer, skrivet av medlemmar i

INDIANKLUBBEN

Ansvarig utgivare: Bertil Thörn
Redaktör: Bertil Thörn
Grafiskform: Bertil Thörn
Redaktionskommitté: Bertil Thörn
Hans-Olof Olsson

Tidningsredaktionens adress:

c/o Bertil Thörn
Bendzgatatan 25
256 57 Helsingborg
tel. 042 - 29 13 61 ; 070 - 532 96 89
Bankgiro: 5070-4295

E-post:
bertil.thorn@bredband.net
hansolof.ohlsson@telia.com

Vi finns även på webben. Hemsidans adress :

<http://www.indianklubben.org>

Ni som får det här informationsutskicket via E-post får det för att ni är medlemmar i INDIANKLUBBEN, eller att ni vid något tillfälle på annat sätt har visat intresse för Nordamerikas indianers kultur eller historia.

Om ni inte längre vill ha dessa utskick meddela mig då det via ett mail eller enkelt postkort, brev eller per telefon

Så kör vi igång igen. Nya satser—nya vinster! Eller hur man väljer att se det. Vi ska i alla fall göra ett allvarligt försök att även under detta år förse er med ett sådant här nyhetsbrev ungefär var annan vecka. Men jag kan naturligtvis inte lova att jag lyckas hålla det löftet så där hundra procentigt. Men, om ni hjälper till med att hitta intressanta nyheter, alltså gärna skriva små texter själva, eller tipsa mig om nyheter som ni har snappat upp, då blir chansen i alla fall större. Så, sätt nu igång och skriv.

Den här starten blir ändå lite försiktig. Latheten efter helgledigheterna sitter i än. Just nu har jag mest haft att göra med att registrera de inbetalningar som kommer i en jämn ström från alla som vill vara med i vår sammanslutning ännu ett tag. Hittills har totalt 113 medlemmar betalat för nästa år. Det betyder att vi ännu saknar 32 för att antalet medlemmar ska vara oförändrat. Men det är naturligtvis ännu ingen brådska. Vårt första tidningsnummer för året kommer inte förrän i mars som vanligt.

Fram till dess försöker vi koncentrera oss på nyhetsbrevet, samtidigt som vi funderar på hur vi ska observera sammanslutningens sextioårsjubileum. Kom med förslag på vad ni vill göra och var vi skulle kunna hålla till. Ju tidigare vi kan bestämma det, ju bättre har det förutsättningar att bli av. Så hjälp till nu!

**TILL DESS ÖNSKAS ALLA EN GOD FORTSÄTTNING
av BERTIL THÖRN**

Frågor från en medlem

Jag fick ett brev från Ola Turesson i Emmaljunga med ett par undringar. Ola skriver så här: "Du har frågat några gånger om vad vi vill läsa om. Jag har två tankar... funderingar..."

1. Ute på prärien på vintern... hur klarade de kylan i sina tipis (utan vedbod)...?
2. Den indianska "casinovärlden" - är alla glada för detta, eller hur är verkligheten?

Båda är intressanta frågor som jag kanske inte har alltför definitiva svar på. Men så här går mina tankar. Alla som någon gång har varit ute på prärievidderna och upplevt de våldsamma väderväxlingar som kan uppstå där, har naturligtvis stor respekt för hur de människor som tvingades leva där året om, säkert hade det tufft många gånger. Och speciellt under kalla och snöiga vintrar uppe på de norra prärierna behövdes tveklöst kloka anpassningar för att man skulle överleva. Och då gäller det naturligtvis inte bara problemen med att hålla värmen.

Hur gjorde man då? Jo först och främst måste man se till att man slog upp sitt läger på en plats som hade så mycket skydd mot olika vädertyper som möjligt. Och då naturligtvis främst mot vind och snö. Därför lämnade man helt enkelt de öppna slätterna och samlades i mindre lägergrupper nere i floddalar, där det alltid växte träd och buskar och där man dessutom hade nära till rinnande vatten. I de täta cottonwoodbestånden, med en rätt så tät undervegetation, satte man upp sina tält. Där fick man skydd för den värsta blåsten. Inne i tälten hade man alltid en mindre eld brinnande för att hålla luften torr. Tälten hade alltid en innervägg (en lining) som gick upp från marken och till halva tälthöjden. Bakom den uppstod en skorstenseffekt som dels tog bort drag, men som också ventilerade tipin. På utsidan samlade man riskvistar runt tältväggarna och kastade dessutom upp snö en bit på väggarna som isolering mot "golvdrag". Om man inte hade hittat en tillräckligt skyddad plats inne bland träden, så kunde man bygga sig en vind- och snöskärm runt tältet genom att sticka ner täta buskgrenar i marken som ett staket eller flätverk runt tältet. Ett skydd som förhindrade att alltför mycket snö samlade sig närmast tältet. Men någon vedbod hade man förvisso inte. Det är här som idén med att slå upp sina läger nere bland träden i floddalarna kommer in. Veden fanns ju då till hands runt omkring där tälten placerats. På somrarna, när man i stället vandrade runt ute på slätterna, så eldade man med torkad buffelspillning, om det inte fanns någon ved i närheten.

En annan fördel med att slå upp vinterläger i floddalarna var att även såväl bufflar som antiloper sökte sig till samma områden och då behövde man inte ge sig ut på de öppna vidderna för att skaffa mat heller. Även indianernas hästhjortar kunde överleva de stränga vintrarna genom att äta barken från cottonwoodträden och buskarna. För övrigt var det nog "bara att gilla läget" som du själv säger. Vinter på prärien var aldrig något att leka med.

De flesta vet att det på senare år har blivit "en stor grej" för de flesta indianska stammar att sätta upp kasinon på sina reservat. Idag drivs indianskägda kasinon av 246 statligt erkända indianstammar i 29 delstater. Det här har man gjort för att naturligtvis dels kunna tjäna pengar, men också för att ge arbeten till de stammedlemmar som bor på reservatet. I den bästa av världar låter ju det här som en bra idé. Men självfallet finns det många om och men. Överallt där det rör sig om pengar finns det ohederlighet i många former med i spelet. Men vi tar det från början.

Idén med att etablera kasinon på indianreservat är faktiskt inte så gammal. I USA finns som bekant några av de största och mest kända kasinona, i till exempel Las Vegas och Atlantic City. Men i landet i stort är hasardspel och kasinon hårt reglerade; i vissa delstater är det inte tillåtet alls. Däremot finns det en hel del kasinon i flera av de delstaterna ändå. Kasinon som drivs av indianer i reservat. Anledningen till att de kan göra så, är att indianreservat har visst självstyre och lyder inte under delstaters lagar. Men vägen hit har varit, och är än idag, kantad av kontroverser.

Allt började egentligen på 1970-talet, när ett gift par fick en räkning på fastighetsskatt på sin husvagn. Paret var Chippewaindianer och bodde i ett reservat i Minnesota och hade aldrig förut behövt betala fastighetsskatt, så de bestämde sig för att överklaga. De överklagade ända till amerikanska överdomstolen, där de fick rätt. Domstolen hävdade att delstater inte har rätt att beskatta indianer som bor i reservat, och inte heller rätt att säga vad indianer får och inte får göra i sina reservat. Detta gjorde att dörrarna öppnades för indianer att kringgå reglerna som fanns för till exempel hasardspel i delstaterna. På bara några få år började indianstammar driva bingohallar på flera platser runt om i USA.

Självklart var detta kontroversiellt och väckte uppståndelse och protester. Flera indianreservat satte sina egna regler för kasinon, där öppettider och maxgränser för jackpotts inte alls stämde med de som fanns i den berörda delstaten. Flera gånger försökte man få indianerna fällda för lagöverträdelse och gång på gång fick indianerna rätt i domstolar. Man var orolig för att indianernas kasinon skulle konkurrera ut andra kasinon och att indianerna skulle börja tjäna för mycket pengar. I slutet av 1970-talet försökte man till och med bevisa att indiankasinon utgjorde grogrunder för organiserad brottslighet och att de därför inte skulle få finnas. Efter många års undersökning, kunde man dock inte bevisa att så var fallet.

1988 kom en lag som hette Indian Gaming Regulatory Act (IGRA). Enligt denna lag har indianreservat självstyre och får själva bestämma över spelande, men en kompromiss skrevs in i lagen innebärande att de måste ha en dialog med delstaten de befinner sig i och att den amerikanska staten har högsta befogenhet över spelverksamheten, även i indianreservaten. Denna lag har ifrågasatts flera gånger, och det finns fortfarande olösta tvister i domstolar runt omkring i USA som gäller IGRA. Då inkomsterna hos indiankasinon ökade kraftigt efter IGRA, bestämde man sig för att inrätta en speciell spelkommission: National Indian Gaming Commission. Detta är en statlig myndighet som bevakar hasardspel i indianreservat, dess medlemmar är noga utvalda och väljs på tre år var. Enligt den här lagen finns det tre typer av tillstånd för kasinon, men det är bara så kallade Klass 3-kasinon som har rätt att bedriva alla typer av spel. Idag har ungefär hälften av alla indianstammar klass 3-kasinon. Men det innebär inte att alla har likartad omsättning. De stammar som har haft turen att ligga i områden med stora befolkningscentra på kort avstånd har alla vuxit ut till jätteindustrier med en omsättning som är fullt i klass med vilka storföretag som helst. Alltmedan kasinon på platser som ligger långt ifrån större städer i många fall har problem med att få verksamheten att gå runt. Den totala omsättningen från alla kasinoverksamhet på indianreservaten var under 2018 hela \$32,4 billion (begreppet "billion" motsvaras av vårt "miljard", men sedan tillkommer naturligtvis omräkningen från dollar till SEK), men merparten av dessa intäkter faller på ett antal mycket stora kasinon i folkrika områden.

Hur dessa inkomster sedan kommer indianbefolkningen till del är också mycket olika från fall till fall. Det mesta går dock till större investeringar i skolor, sjukvård, väg- och bostadsbyggande. Mycket lite tillfaller enskilda som utdelning.

SVAREN PÅ JULENÖTTERNA

Det var inte så många som hörde av sig med svar på de frågor som jag hade satt ihop i det förra utskicket. Kanske har ni haft fullt upp med julskinkan, sillen och julklapparna. Eller kanske ni har varit bortresta överhelgerna för att fira tillsammans med släkt och vänner eller andra julfirare. Huvudsaken är att ni har haft en god helg och samtidigt har fått vila upp er lite.

FRÅGEGRUPPEN A (De olika förkortningarna) skulle vara så här:

AIM = American Indian Movement; **BIA** = Bureau Of Indian Affairs; **IHS** = Indian Health Service; **NMAI** = National Museum of American Indians; **NPS** = National Park Service; **NCAI** = National Congress of American Indians; **NIEA** = National Indian Education Association; **AIBL** = American Indian Business Leaders; **AAIA** = Association on American Indian Affairs; **NICOA** = National Indian Council On Aging

FRÅGEGRUPPEN B (Vilka var de fem avbildade indianerna)

Bild 1 föreställer modochövdingen Kintpuach, också känd som Captain Jack

Bild 2 kanske var svårast. Men det är en kiowaledare som hette A'tah-ladte, vilket kan översättas med Feather Head

Bild 3 föreställer Sitting Bull. Men inte den välkände hunkpapaledaren, utan en oglalasioux som är mera känd under namnet Drum on His Back

Bild 4 Alchesay, en White Mountain-apacheledare som tjänstgjorde som spejare åt armén under Apachekrigen och belönades med Tapperhetsmedaljen

Bild 5 John Ross, mycket omtalad hövding bland cherokeeindianerna. Halvblod. Hans far var Daniel Ross en skotsk invandrare som kom att leva bland cherokeerna.

FRÅGEGRUPPEN C (Här gällde det att placera tio olika indianstammar i respektive rätt kulturområde)

Nr 1, KAROK i California; Nr 2. NANTICOKE i Northeast; Nr 3. KITSAI på Southern Plains; Nr. 4. WASHOE i Great Basin; Nr 5. WALAPAI i Southwest; Nr 6. PATWIN California; Nr 7. NETSILIK är en Inuitstam som lever i området Arctic; Nr 8. NISHGA Nordvästkusten; Nr 9. ATAKAPA Sydöstern; Nr 10. SLAVEY hittar vi i Subarktiska skogslandet

FRÅGEGRUPPEN D (Vilka av de uppräknade indianstammarna som levde längst ut i de fyra väderstrecken)

Nordligast nr 2 Zuni; Ostligast nr 1 Jumano, Sydligast nr 4 Tarahumara och västligast nr 5 Cocopa. Nr 3, Papago var alltså med bara för att förvilla.

FRÅGEGRUPP E (Här gällde att ange året när följande indianstrider inträffade)

Nr 1, Mystic Massacre; 1637. Nr 2. Wounded Knee; 1890, Nr 3, slaget vid Tippecanoe; 1811. Nr 4, slaget vid Birch Coulee; 1862. slaget vid Apache Pass; 1862.

FRÅGEGRUPP F (Årtalen när följande lagar trädde i kraft)

1. Louisiana Territory Act—1805; 2. Antiquities Act—1906; 3. The Dawes Severalty Act—1887; 4. Indian Major Crimes Act—1885; 5. Indian Reorganization Act—1934.

BILDFRÅGORNA

De olika forten skulle vara: Nr 1: Bent's Old Fort, Nr 2: Fort Phil Kearny, Nr 3: Fort Laramie, Nr 4: Fort C.F. Smith, Nr 5: Fort William Henry, Nr 6: Old Fort Niagara, Nr 7: Fort Vasquez, Nr 8: Fort Snelling, Nr 9: Fort Robinson,

SÅ TILL DE ENKLARE FRÅGORNA

1. En mycket känd indiansk ledare hette på sitt eget språk Tatanka Iyotake. Men under vilket annat namn känner vi honom och vilken stam kom han från?
- Svaret ska vara *Sitting Bull*, ledare för *hunkpasiouxerna*.
2. Vad är Kachinas?
- *Kachinas är avbildningar av gudarna i Puebloindianernas gudavärld.*
3. Vad kallar Irokesindianerna sin traditionella bostad?
- *De kallas Långhus.*
4. När dog apacheledaren Geronimo?
- *Han dog den 17 februari 1909*
5. Var är han (Geronimo) begravd?
- *Och han ligger begravd på Apachekyrkogården vid Fort Sill, Oklahoma.*
6. Nez Perceledaren Chief Joseph hade en bror som också var en framstående ledare inom stammen. Vad hette han?
- *Hans namn var Ollokot, vilket lär betyda "Groda". Det finns flera olika stavningar av hans namn.*
7. Två kända strider som involverade Comanche-, Kiowa- och Cheyenneindianer inträffade vid platsen Adobe Walls, i Texas. Vilka år inträffade dessa strider?
- *Den första som var en hård strid med soldater under befäl av den välkände Kit Carson inträffade 25 november 1864 och den andra som var en mycket märklig strid mellan en stor styrka indianer och en liten grupp vita buffeljägare inträffade 27 juni 1874.*
8. Mellan vilka år utkämpades ett antal strider under den konflikt mellan siouxindianer och vita som kommit att kallas "Red Cloud's krig"?
- *Mellan åren 1866 till 1868.*
9. År 1869 kom en indian för första gången att utses till chef för den statliga myndigheten "Bureau of Indian Affairs" (Indianbyrå). Vem var han?
- *Det var irokesindianen Ely S. Parker som var överstelöjtnant i Armén och hade tjänstgjort som adjutant och sekreterare åt general Grant under Inbördeskriget.*
10. Vad är "vampum"?
- *Wampum är traditionella, heliga pärlor tillverkade av snäckskal, vilka spelade en stor roll bland indianerna i det nordamerikanska nordöstra kulturområdet.*
11. Vad hette comanchehövdingen Quanah Parkers fader och moder?
- *Fadern var comanchehövdingen Peta Nokona och modern den som barn tillfångatagna vita kvinnan Cynthia Ann Parker.*
12. När utkämpades striden vid Fallen Timbers, i nuvarande delstaten Ohio?
- *År 1794, närmare bestämt den 20 augusti.*
13. Vilket år inträffade den så kallade Pueblorevolten?
- *År 1680*
14. Vilken är den till medlemsantalet största indianstammen i USA idag?
- *Cherokeestammen, tätt följda av Navajostammen*
15. Vem var Metacomet med ett annat mera känt namn?
- *Han var mest känd som King Philip och var hövding för Wampanoagstammen.*

Läget i Indianvärlden

Det har inte hunnit att hända så mycket ännu på det nya året i Indianvärlden. I nyhetsutbudet är det nu huvudsakligen sådant som hänger ihop med allmän amerikansk politik. Då tänker jag främst på det som just nu pågår i maktkampen mellan presidenten och stora delar av det övriga politiska etablissemangen. Den nya Kongressen har ju nu samlats för första gången sedan årsskiftet och nu är det Demokraterna som har makten i Representanthuset (alltså motsvarande den andra kammaren i den amerikanska riksdagen). Det här betyder att president Trump nu inte längre har fritt fram för att göra "vad han vill". Och det som han ändå nu envisas med är att försöka tvinga fram är de pengar (drygt 5 miljarder dollar) han har begärt för att kunna bygga en stor plåtvägg mot Mexico. Så länge han inte får det så har han helt enkelt låtit stänga ner stora delar av statsapparaten. Han struntar tydligen fullständigt i vilka konsekvenser det får för landet och i första hand för de omkring 800 000 statligt anställda som nu inte får någon lön. Men vad värre är, att när dessa tjänstemän inte finns på plats och utför sitt arbete så drabbar det indirekt stora människogrupper i landet som helt eller delvis blir utan service. En sådan utsatt gruppering är landets drygt fem miljoner indianer. Eller åtminstone de av dem som lever på reservaten, eftersom den statliga myndigheten Bureau of Indian Affairs, alltså den myndighet som handhar och driver verksamheter som skolor, sjukhus och all administrativ service på reservaten, sorterar under Inrikesdepartementet, vilket i sin tur är ett av de departement som ännu inte har någon godkänd budget. Och presidenten vägrar att skriva på de budgetförslag som sedan länge finns framtagna så länge han alltså inte får sina miljarder för att helt stänga gränsen mot Mexico. Att sedan en sådan plåtvägg ändå inte skulle hjälpa verkar han inte förstå. Nu är han tydligen bara ute efter att visa att det är han som bestämmer.

Mera politik

Vad indianerna nu dessutom uppmärksammar i det politiska skeendet är att det nya Representanthuset nu har fått sina allra första kvinnliga indianska representanter någonsin. De är båda Demokrater och de representerar delstaterna New Mexico respektive Kansas. De två är Deb Haaland, som kommer från Laguna Pueblo och Sharice Davids som är Ho-Chunk, alltså det som tidigare kallades Winnebago.

Förutom dessa båda finns nu även två manliga indianska representanter i Representanthuset. De är dock båda Republikaner och de representerar delstaten Oklahoma. De båda är Tom Cole som är från stammen Chickasaw och Markwayne Mullin som är Cherokee.

Sharice Davids, D-Kansas (t.v) och Deb Haaland D-New Mexico (t.h.)

Hemvändande indiansk soldat belönad

En ung kråkindiansk soldat, som återvände hem efter att ha fullgjort sin tjänstgöring i Armén hedrades på flygplatsen i Billings Montana med en hemkomstceremoni. Inför stolta föräldrar, en stor grupp släktingar och bekanta förädrades den unge Keenan Took-the-shield med en traditionell fjäder-skrud under en hemkomstceremoni utförd av representanter för stammens äldste. En sådan ceremoni skedde alltid förr, när en krigare återvände efter att med ära ha deltagit i strid. För att se hur det gick till, sätt på högtalarna och klicka på Internetlänken: <https://twitter.com/twitter/statuses/1076162793819254787>

En bok ni borde läsa

I tio år har jag haft en bok stående oläst i min bokhylla. (Ja, nu ska jag inte skryta - jag erkänner gärna att jag har haft flera böcker länge i hyllan som jag ännu inte har läst). Men den här har alltid tagit emot att sätta igång med. 500 sidor, 0,7 kilo tung, mjuka pärmar, ett fåtal illustrationer och när jag väl började hade jag nog göra i flera veckor innan jag ens tagit mig igenom introduktionen och de första kapitlen. Men sedan var jag fast. Kunde knappast lägga den ifrån mig. Och efter att jag nu nyligen har plöjt igenom alla de 500 sidorna så förstår jag till fullo varför den fick Bancroftpriset i Amerikansk Historia för år 2009! Vad är det här för en märklig bok då?

The Comanche Empire; av Pekka Hämäläinen, professor i historia vid University of California, Santa Barbara, gavs ut 2008 av Yale University Press, New Haven. Det här är en bok som helt och hållet har förändrat min syn på en, som jag trodde så välkänd indianstam som Comancherna på de södra prärierna. Men nu, efter de 500 sidorna vet jag, att jag inte hade vetat ett skit förut! Comancherna, detta krigiska folk, som jag tror att många med mig bara har sett som ett krigiskt och barbariskt folk, närmast stenåldersmässigt i sin moralsyn. Okey, krigiska var de och kanske var de präriernas allra skickligaste ryttare. Och visst var de domineranter på de södra slätterna. Men sedan då? Ja, det är svårt att sammanfatta allt i bara några enkla rader här. Men idag har jag en helt annan bild av detta folk, som från att vid 1700-talets början hade brutit med sitt moderfolk, Shoshonerna, och vandrat ut från bergen i det nuvarande Colorado, till ett helt nytt liv på de öppna slätterna. Ett liv som de under de närmaste ett och ett halvt sekelna lyckades att anpassa och vidareutveckla i otaliga stadier till att bli ett verkligt imperium av sällsynt anpassningsbara och handelsinriktade mellanhänder mellan i stort sett alla sorters folkgrupper, röda såväl som vita, som från början hade funnits i dessa områden. Grunden till detta var att de mycket snabbt tillägnade sig konsten att hantera och utnyttja hästen, som vid den här tiden nu började spridas norrut från det spanska Mexico. Hästen som kom att bli både deras verktyg i sin krigföring och deras handelsvara, vilket låg till grund för det omfattande handelsimperium som de med både slughet och skicklighet utvecklade. Trots att de aldrig hade någon central organisation, lyckades de ändå hela tiden anpassa sig till nya förhållanden. Man frågar sig var en sådan anpassningsförmåga kom ifrån. Tyvärr finns inte utrymme här nu för någon vidare analys.

Månadens konstnär

Vi ska börja året med att visa målningar utan indianer. I stället blir det ett näraliggande ämne. Cowboys. Bill Owen är en mycket skicklig konstnär med såväl blyerts-penna som med olja och pensel. Vi börjar här med några av hans blyertsstudier.

